

УДК 796.011.3

ВІДНОШЕННЯ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ ДО ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Оксана НАГОРНЯК

Львівський державний університет фізичної культури

Стаття присвячена вивченню відношення фахівців галузі фізичного виховання і спорту до процесу підвищення кваліфікації, з метою подальшого визначення на цій основі перспективних шляхів вдосконалення даного процесу. Оскільки, без активної, зацікавленої позиції головних учасників цього процесу (слухачів) не може бути ефективною система підвищення кваліфікації.

Ключові слова: форми підвищення кваліфікації, система підвищення кваліфікації, курси підвищення кваліфікації, фахівці з фізичного виховання і спорту, тренери, організаційно-методичні заходи.

Постановка проблеми. На сьогодні перед системою післядипломної освіти стоїть багато проблем організаційного і методичного характеру [6]. Внаслідок різноманітних обставин, за останні роки значно скоротились терміни навчання та обсяг навчальних годин на курсах підвищення кваліфікації (КПК). Це в свою чергу призводить до підвищення вимог до програм та інтенсифікації навчання, втілення сучасних технологій навчання. Без сумніву, гостро стоїть і проблема оцінки ефективності навчання. Підходи, які використовуються при оцінці ефективності навчального процесу у вищій школі, не завжди дають бажаний результат.

Система підвищення кваліфікації (СПК) фахівців галузі фізичного виховання і спорту (ФВіС) потребує всестороннього вивчення, зокрема, особливостей організації та умов проведення, з метою подальшого вдосконалення [5]. Зрозуміло, що без активної, зацікавленої позиції головних учасників цього процесу (слухачів), система підвищення кваліфікації не може бути ефективною.

Мета дослідження – вивчити відношення фахівців з фізичного виховання і спорту до проблеми підвищення кваліфікації з подальшим визначенням на цій основі перспективних шляхів вдосконалення даного процесу.

Методи та організація дослідження. Для досягнення зазначеної мети з лютого 2007 р. до грудня 2007 р. було проведено констатуючий експеримент, в ході якого за допомогою спеціально розробленого інструментарію було проведено анкетне опитування тренерів дитячо-юнацьких команд з футболу. В анкетуванні взяли участь представники Західного (Львівська, Волинська області), Східного (Донецька, Харківська області), Південного (Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області) регіонів та респонденти з Північної і Центральної України (Чернігівської, Київської, Дніпропетровської та Полтавської областей). Опитування проводилось на курсах підвищення кваліфікації та поза ними. Загалом було опитано 108 фахівців з 12 областей України.

Результати дослідження та їх обговорення. Першим позитивним фактом нашого опитування було те, що 100 % тренерів вважають, що їм необхідно підвищувати свою кваліфікацію.

Думка тренерів щодо запитання "як часто тренер повинен підвищувати кваліфікацію" є досить варіативною: 50 % з них вважають, що підвищувати кваліфікацію необхідно кожних 5 років, 28 % – з періодичністю менше 5-ти років, 5 % – з періодичністю більше 5-ти років. 17 % тренерів вважають, що підвищувати свою кваліфікацію слід тоді, коли вони відчують в цьому необхідність. Можна припустити, що ці тренери можуть взагалі цього моменту не відчувати.

Нами були з'ясовані основні причини, які заважають тренерам з футболу підвищувати свою кваліфікацію. Частіше всього респонденти посилаються на високу зайнятість щоденними справами (39 %) та відсутність матеріального стимулювання (39 %). Ці причини можна пояснити сучасним становищем, коли соціально-економічні зміни в суспільстві різко знизили престиж професії тренера і змусили фахівців працювати одночасно на декількох роботах. Через незначну оплату праці та низький рівень соціальних гарантій, спостерігається суттєвий відтік досвідчених висококваліфікованих тренерських кадрів та молодих спеціалістів до інших сфер діяльності або за кордон. "За роки незалежності з України виїхало понад 220 тренерів міжнародного рівня, які досить успішно готують конкурентів для наших спортсменів на офіційних міжнародних змаганнях" [2].

Наступними за вагомістю причинами, які заважають підвищувати кваліфікацію, на думку тренерів, є відсутність цілісної системи підвищення кваліфікації (15 %) та низька ефективність навчання на курсах підвищення кваліфікації (7 %).

Негативним фактором виявилось те, що на протязі своєї професійної кар'єри 40 % тренерів взагалі не підвищували свою кваліфікацію. Відповідно, це й відбивається на якості роботи.

Аналізуючи вищенаведені дані, можна зробити висновок, що усі без винятку респонденти наголошують на необхідності підвищення професійної кваліфікації, але поряд із цим, 40 % опитаних тренерів, чи в силу певних обставин, чи все ж таки внаслідок недостатнього усвідомлення важливості свого професійного вдосконалення, впродовж своєї професійної кар'єри взагалі не підвищували кваліфікацію. Натомість, практика показує, що знання, отримані у період здобуття фахової освіти, недостатні для повноцінної та плідної роботи протягом всієї професійної діяльності. Як стверджують науковці [4], половина інформації за 3-4 роки стає застарілою.

Важливим для вдосконалення професійної майстерності фахівців є постійне оновлення та розширення професійних знань. В ході опитування, ми виявили, що основними джерелами поповнення фахових знань, якими користуються тренери дитячо-юнацьких команд є наступні:

- підручники, монографії (28 %);
- методичні посібники (22,5 %);
- обмін досвідом з іншими тренерами (22 %);
- засоби масової інформації (13 %);
- Інтернет (7,5 %);
- збірники наукових праць (7 %).

Отже, більшість опитаних фахівців (50,5 %) користується традиційними джерелами знань (підручниками, монографіями, методичними посібниками), в яких не так багато новинок та інновацій. І тільки 7 % тренерів користуються збірниками наукових праць.

Безумовно, важливі і мотиви, які спонукають слухачів підвищувати кваліфікацію. Адже, без відповідної мотивації фахівців до підвищення своєї кваліфікації важко досягнути високої ефективності навчального процесу в системі підвищення кваліфікації, який може бути перетворений в профанацію і виявитись даремною тратою часу [3, 4].

Відомо, що мотиваційно-цільова основа навчання являє собою складну багаторівневу і багатомірну систему [7]. Ми вивчали лише мотиви, які відносяться до професійної діяльності фахівців. Анкетування, також, дало можливість визначити, що основним мотивом, який спонукає тренерів підвищувати свою кваліфікацію є бажання в процесі підвищення кваліфікації ознайомитись з новими методами та технологіями спортивного тренування, а також оновити знання зі спеціалізації (53 %). Серед важливих мотивів опитані тренери відзначили наступні:

- § бажання обміняти досвідом з колегами (14,5 %),
- § підвищити методичну майстерність (13,5 %);
- § ознайомитись з досвідом спортивного тренування за кордоном (11 %).

Для 8 % тренерів найважливішим мотивом підвищення кваліфікації є вимоги атестації професіональних футбольних клубів та позашкільних навчальних закладів.

Також нами була з'ясована думка тренерів щодо організаційних форм підвищення кваліфікації (ФПК), які використовують в галузі ФВіС. З цією метою, тренерам з футболу було запропоновано проранжувати за вагомістю 7 форм підвищення кваліфікації, які найчастіше використовуються [5]. В результаті ми отримали наступні дані:

1. курси підвищення кваліфікації;
2. стажування;
3. вища школа тренерів;
4. семінари;
5. самоосвіта;
6. науково-практичні конференції;
7. наради.

Таким чином, тренери футбольних команд вважають курси підвищення кваліфікації найважливішою формою професійного вдосконалення. Водночас, науковці (Лосін Б.Є., 2001 р., Лисенко І.А., 2005 р.) вважають, що короткотривале двотижневе навчання, яке проводиться раз в п'ять років, не може в достатній мірі поповнити багаж професійних знань сучасного фахівця, процес підвищення кваліфікації повинен бути неперервним. Окрім цього, специфікою підвищення кваліфікації тренерів є те, що тренер не може на відносно довгий термін залишити своїх вихованців, оскільки відсутня "повноцінна заміна" на роботі. Тому, необхідна багаторівнева СПК, яка б сприяла його професійному росту. Один з варіантів такої системи запропонований Лосіним Б.Є. (2001 р.):

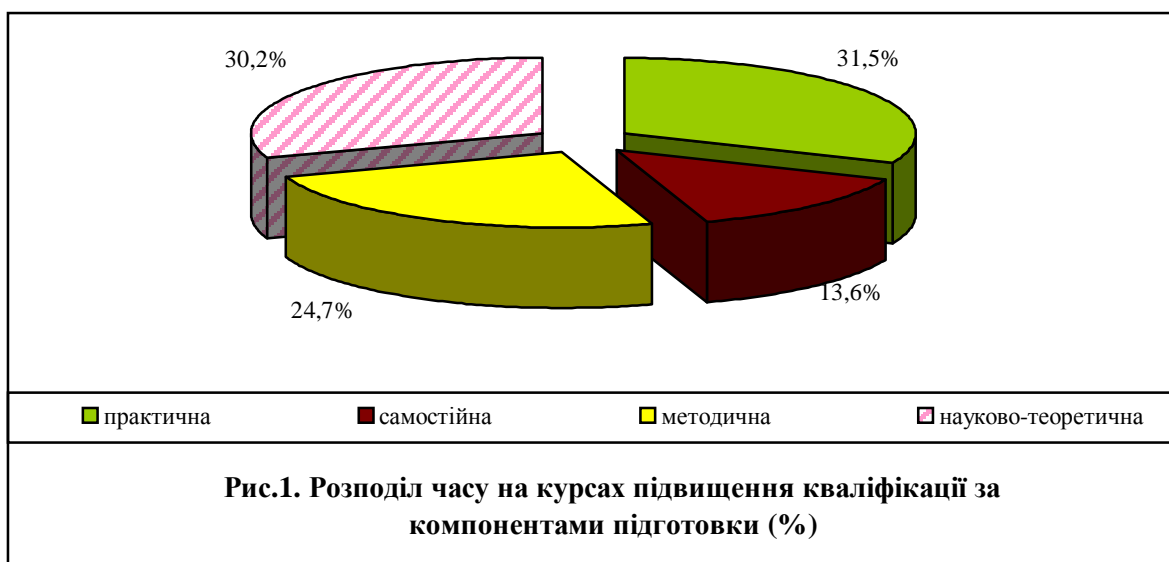
I рівень – основною формою є постійне самовдосконалення (читання спеціальної літератури, обмін досвідом з колегами, щодо проблем професійного характеру і т.д.);

II рівень системи підвищення кваліфікації складають організовані форми підвищення кваліфікації (курси, стажування, семінари та ін.), на яких фахівець повинен поповнити свої професійні знання тією інформацією, якої він не може освоїти самостійно. Курси підвищення кваліфікації покликані сприяти зародженню у спеціалістів нових творчих планів та ідей. Мета даного рівня – визначити напрямок наступного самовдосконалення і надати додатковий імпульс цьому процесу;

III (вищим) рівнем системи підвищення кваліфікації фахівця є його аналітична і науково-практична діяльність, яка дозволяє не тільки аналітично і творчо підходити до педагогічних завдань, а й ефективно їх вирішувати.

На користь такої моделі говорять і дослідження Важеніної І.В, Сорокіної Н.Д (1993 р.), які показали, що існуюча СПК цілком влаштовує менше 20 % викладачів провідних ВНЗ України та Росії [1].

На думку тренерів, час на курсах підвищення кваліфікації повинен розподілятися у такому співвідношенні за основними компонентами підготовки (Рис. 1.).

Узагальнюючи отримані дані, можна побачити чітке домінування науково-теоретичної (30,2 %) та практичної підготовки (31,5 %).

Висновок

В ході дослідження, виявлене позитивне відношення тренерів дитячо-юнацьких команд з футболу до підвищення своєї кваліфікації. На нашу думку, для вдосконалення системи підвищення кваліфікації необхідно враховувати інтереси, мотиви та потреби фахівців (слухачів), що сприятиме урізноманітненню програм, термінів, періодичності та організаційних форм підвищення кваліфікації з орієнтацією безпосередньо на самого фахівця. Водночас, процес підвищення кваліфікації не може обмежуватися окремими організаційними формами, доцільною є багаторівнева система підвищення кваліфікації, яка включає в себе три підсистеми: постійну самоосвітню діяльність; регулярну участь в організованих формах підвищення кваліфікації (курси підвищення кваліфікації, стажування тощо); аналітичну та науково-практичну діяльність.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні, розробці та апробації моделі курсів підвищення кваліфікації тренерів дитячо-юнацьких команд з футболу, як складової багаторівневої системи підвищення кваліфікації.

Список літератури

1. *Васенина И.В., Сорокина Н.Д.* Кадровый потенциал в условиях реформирования высшей школы // Высшая школа России: научные исследования и передовой опыт. Информационно-аналитический сборник. М., 1993.– Вип. 8. – 56 с.
2. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007 – 2011 рр.
3. *Зволинская Н.Н., Маслов В.И.* Путь к идеалу высшего физкультурного образования // Теория и практика физической культуры, 1994, № 3-4. – С. 2-8.
4. Концепция повышения квалификации педагогических кадров школы. / под ред. Онушкина В.Г., Кулюткина Ю.Н., Воронцовой В.Г. – СПб: ИОВ РАО, СПбУПМ, 1996. – 122 с.
5. *Маслов В.И. и др.* Непрерывное образование: подходы к сущности // Гос. Центральный ордена Ленина инст-т ФК 75 лет. Ежегодник: труды ученых ГЦОЛИФК. – М., 1993. – С. 102–117.
6. Система забезпечення післядипломної фізкультурної освіти фізкультурних кадрів: Метод. рекомендації для слухачів курсів підвищення кваліфікації: державних службовців, керівників підприємств та організацій, менеджерів по кадрам, фахівців фізичного виховання і спорту, викладачів і слухачів системи ПФО / Укл. М.І. Воробйов, І.А. Лисенко; НУФВСУ. – Київ, 2005. – 40 с.
7. *Якунин В.А.* Педагогическая психология: Учеб. пос. Европейский институт экспертов. – СПб.: Изд-во "Полиус", 1998. – 639 с.

ОТНОШЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ И СПОРТУ К ПРОБЛЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

Оксана НАГОРНЯК

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. Стаття посвящена изучению отношения специалистов отрасли физического воспитания и спорта к процессу повышения квалификации, с целью последующего определения на этой основе перспективных путей совершенствования данного

процесса. Поскольку, без активной, заинтересованной позиции главных участников этого процесса (слушателей) не может быть эффективной система повышения квалификации.

Ключевые слова: формы повышения квалификации, система повышения квалификации, курсы повышения квалификации, специалисты физического воспитания и спорта, тренеры, организационно методические мероприятия.

ATTITUDE OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT SPECIALISTS TO THE PROBLEM OF PROFESSIONAL QUALIFICATION EXTENSION

Oksana NAGORNYAK

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. Attitude of physical education and sport specialists to the problem of professional qualification extension have been determined. In order to determine the main ways of the process improvement.

Key words: forms of professional qualification extension, extension courses, specialists of physical education and sport, trainer, organizationally methodical measures.